

SÄDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
Õpetuskomitee väljaanne

ILMUB KAKS KORDA KUUS ÜHES KUULISAGA.

Nr 10/II.

Pühapäeval, 1. mail 1921.

III. aastakäik.

Sisu.

1. A. Baiow: **Napoleon.**
2. N. Reek: **Müni sõna sõjaväe puhitõajalist ettevalmistusest.**
3. Ferd. Olbrei: **Mõtted sõjaväe, eriti suur-tüüväe majanduslike aparraadi loomisest.**
4. E. Limberg: **Distipliini põhjooned ja distiplinaar-määrused.**
5. Huvitatu: **Saksa jalgväe praegune koosseis.**

Napoleon.

**Tema 100-aastase surmapäeva puhul
(1821. 5/V. 1921).**

A. Baiow.

(„Sõdurile“ saadetud venekeelsest käsikirjast tõlkind N. Reet).

Sada aastat tagasi, wangistuses tühjal St. Helena saarel, inglaste hoolsa ja karmi waluuse all, suri üks kõlvide aegade ja rahwaste suuremaid meesteid — prantslaste imperator Napoleon I. Napoleoni nimi räägib paljudele ja palju. Seda enam peab see nimi kõnelema nende, kes ennast pühendanud tegevusele sõjakunsti tööpõllul.

Sää riigimees, tähepnanemiswäärt korraldaja, mitte nõrk rahaasjanduse tundja, tark ja ettevaatlik seaduseandja, filmapaister walitseja, osaw poliitikamees, hiilgaw ja õnnelik maadewõitja — esineb Napoleon geniaalsena wäejuhina, näidates oma harukorralisi andeid kõigil sõjakunsti aladel.

Kui meie Napoleoni mitmetelise ja anderikka tegevuse järgi weel praegugi kohtame, kui ta mõneski asjas järeltulewate riikide pääle oma mõju on awaldanud, neid eht teisi poliitilisi ringimusi luues ja nende riikide sifemise elu woolule kestwamaks ajaks teatud suuna andes, löi ta sõjakunsti waldkonnas need alused, millel sõjaasjandus meie ajalgi weel täiel mõõdul edasi püsib. Nimelt neid jälgides, nüüdseaja tingimusi arwesse wõttes, ilmub mõimalus dieti arusaada sõjakunsti seadustest, loomust ja olemusest, ja neid kääritades wõidakse kõiki tehnilisi abinõusid dieti äraakjutada, et mõimalikult otustawamaid ja lõpulikumaid tagajärgi saawutada, kui loomulikke töötamise järeldusi sõjakunsti waldkonnas.

Just see on põhjuselt, et igauks, kes sõjaasjanduse alal töötab ja jeda tööd armastab ning austab, alati Napoleoni meeles peaks ja ülbisteski joontes teats, mida Napoleon on korda saatnud sõjaasjanduses ja misjuga se päranduse ta meile jellel alal on jätnud. Meie oleme kohustud teadma, misjuguist mõju awaldas Napoleon kui wäejuhi tegevus sõjakunsti arenemise pääle kuni meie ajani ja misjugune tähtsus on kõigel jellel nii olemikus kui tulewikus sõjaasjanduse küsimustes ja tema järeltulewas arenemiskäigus, kas wõi meile kõige lähema aja mõttes.

Napoleon ilmus jellena ärawalitud iseloomuna, kes oma erandlike geniaalsuse jõul sõjaasjanduse olemuse tungis, kellele awanes sõja iseloom üleüldse ja eriti jelle üsfitud nähtused, iseäranis lahing; jellele iseloomule awanesid sõjakunsti seadused, mis teiste filmis saladusega kaetud olid, ta oskas neid teostada mitmetelises olukorras, et saawutada eesmärtle, mida kätte ei saa teisel teel kui sõjaga.

Napoleonile, teda tema tegevuses pääasjalikult wõrdlemata kuulsusearmastus ja piiramata wõimuhimu juhtis, oli sõda wägewate poliitiliste saawutuste abinõuks. Sga tema sõjakäigu eht üsfitu operatsiooni eesmärgiks oli tähtsa ülesande otustamine, ja terve rida niisuguseid ülesandeid lähendasid teda ülesseatud eesmärgile.

Napoleon, kui haruldane korraldaja, oskas leida elawat jõudu sõjaotstarbeks, oskas jellest jõust kiirelt suuri ja tugewaid wäestikke moodustada, mis tema kates sõnakuulelikeks sõjaristadeks muutusid, samutigi oskas ta igajuguseid abinõusid leida nende wäestikkude warustamiseks ja sõjapidamiseks.

Napoleoni aegse nii üldise, kui ka erilist sõjaväelise tehnika seisukord muutis sõjapidamise abinõud õige primitiivseks. Kuid sellegi poolest ostas Napoleon neid kõige kõrgemal määral tarvitada ja nende abil temale arusaadavaid sõjakunsti seadusi äratasutada. Sellel alal jõusis ta niijugusele kõrgusele, millest ei enne ega pärast teda keegi pole üle jõudnud.

Kuid mitte tolleaegsete sõjapidamise abinõude primitiivsus, vaid ka sõja ja eriti lahingu, samuti inimese, kui sõja pääabinõu ijeloomu põhjalik tundmine sundis teda kombelisele, moraalsele küljele sõjategevuses pää-tähtsust andma ja sejuures päälegi kõrgemal määral ja võimalikult juurema osavusega kõiki ainelisi abinõusid kasutama, vastavalt nende omadustele.

Napoleon, kelle omaduseks kõrge mõjumise ja hüpnoosi võime oli, nii üsikutel isikutel, kui terwetel massidel suhtes, kasutas seda omadust tihtipeale selleks, et võimalikult kõrgemal astmel tõsta oma sõjavägede moraalsel meeleolu ja sellega nende moraalse ja tehnilise jõudude äärmist pinerust saavutada.

Omist strateegilistes, taktilistes ja sõjaväelise-administratiivsetes tegevustes oli Napoleonile mõõras igasugune shabloon, igasugune rutiin.

Tema strateegilised ja taktilised kombinatsioonid üllatavad oma mitmekesisusega, oleneb olulorra mitmekesisusest, milles temal tuli tegutseda, ning andes tunnistust tema laialdasest, sügavast ja painduvast mõistusest. Napoleoni kõrgemaks omaduseks oli see, et ta kõige väiksemate tundemärkide ja nähtuste varal tõelisku olulorda ostas haarata ja võeti teda hinnata, et vastavalt sellele ja käsitada oleval abinõudele, mis hästi äratasutud, õigele otsusele jõuda. Niijugune otustamine oli Napoleonil alati julge ja hoogne, eeldas aktiivset tegevusviisi, mis omakord energilist pääletungi nõudis ja mitmesuguste väelike tarvitamist juurtes massides käsitas.

Napoleoni strateegia ja taktika pääiseäraldustena esinevad: esiteks, lahingu ja nimelt pääletungi-lahingu tähtsus väljal, et waenlast tema moraalse külje mahajurumise ja aineliste abinõude purustamise teel teadmisel fundida, et edaspidine vastupanek võimata on, ja teiseks, eralahingu põhimõtte jälgimine, mis purustava hoobi andmist tähtsal punktil ja otustaval filmapilgul nõuab ja ülijõudude toondamist nii pääsõjaväljal kui ka lahinguväljal pääpiirkonnas eeldab.

Sarnast hoopu valmistas Napoleon ette tähepaneelikut ja arukalt, õige osavasti ja laialdaselt mitmekesiste strateegiliste ja taktiliste kombinatsioonidega, arvesse võttes kõiki olulorra andmeid, mille juures selle olulorra pahad tingimused mitte ainult tähepanu ei leidnud, vaid terve rea korralduste abil enda kasuks pöörati, olulord omale häätahlikuks, soodsaks muudeti.

Kõigis Napoleoni tegevustes, nii sõja- kui lahinguväljal, torlab silma agarus, meeletundlus, hoogsus, wahel ijei riskerimine. Kuid need tegevused vastasid alati olulorradele, olid ehitud, niipalju kui seda tingis asjade loomus, järelekaalumisele, olid tähepaneelikut ja täiel määral ettevalmistud ja, lõppude lõpuks, igasuguste abinõude varal võimalikult kindlustud hädaohu ärahoidmiseks nende tegevuste läbiiviimisel ja ta õnnestuse juhuseks, et sõjaväge kriitilisest seisukorrast väljal päästa.

Jälgides põhimõtet, mille järele "sõda peab sõda toitma", kasutas Napoleon osavasti kohalisi abinõusid, et oma sõjavägedid sõjaväljal ülevalpidada. Waatamata selle pääle valmistas ta tähepaneelikut ette sõjaväe ühenduste ja organiseeris hästi kõige nõutava juurdewo pää- ja wahelbaasidest.

Sarnane Napoleoni tegevusviis, mis sõja ijeloomule ja loomulikele oludele vastab, ilmutab tema geniaalse mõistuse varal omandud sõjakunsti seadusi ja paneb aluse tema aatelisele, põhimõttelisele, järelikult ka muutmata küljele.

Mis punktub aga wormidesse, millesse sõjakunsti tema seaduste praktilise tarvitamise puhul väljal kujuneb, siis jättis Napoleon meile selles suhtes täiesti kindla näpunäite järgmise formeli näol: "olulord sõjas täheb", mis omakord selle pääle tähepanu juhib, et need wormid abinõudest olenewad, mis olewal filmapilgul wäejuhil tarvitada on.

Vastavalt nende abinõude primitiivsusel, mis Napoleoni tarvitada olid ja mis XVIII aastajaja lõpul ja XIX aastajaja algusel nõrgalt arenenud tehnika tagajärjedena ilmusid, olid ka wormid, millesse Napoleoni kättes sõjakunsti aatelise külje materialiseerimine väljal kujunes, samuti primitiivsed. Kuid oma primitiivsusel juures ilmusid nad täielikkudena ja ülmas astmes, mida võimalik oli saavutada olewate abinõude varal.

Sõjakunsti pole Napoleonilt alguse saanud, pole ka ühes temaga jurmale juhtunud.

Kujutades oma sõjaliste wainuannetega jenome-naalsel nähtust omal ajal, esineb Napoleon sõjakunsti üldises ajaloo käigus täiesti seadusliku, kawakindla tegurina, mis loogilises sides minerwituga ja järjekitsus läheteppunktis tulewikule on.

Nastasadade kogumised, toondades terve rea jatte, mis teineteisega tingitud sildemes, ja iseäranis anderikaste wäejuhide tegevus, kes enne Napoleoni elanud ja sõjakunsti loomu ja tema seadusi juuremal eht wähemal mõõdul teadlikult kasutanud, — löi rikfalku materjaali inimese waimu waldfonda puutuwate aateliste ja põhimõtteliste külgede kindlaksääramisel weel enne geniaalse korfikkase ilmumist maailma näitelawale.

Napoleon mõistis sügavamalt sõjakunsti olemusel tungida, laialdasemalt tema seadustest wari saada. Ta juurendas tähtsal määral seda materjaali, mis sõjakunsti aatelisk külge kindlustas; kombineeris selle materjaali teatud küsimuste alal üsikuteks, siiski kindlalt teineteisega seotud gruppideks. Kui ta kõike seda oma isiklikkude kogumiste elustawa praktikaga läbi oli katsumud, määras ta kindlaks peaaegu lõpulikult wäljakujunenud sõjakunsti aadete ja põhimõtte süsteemi, mis tema seadustele ja loomule põhjenesid. Sellega andis ta lõpuotsuse kõigele, mis oli selles mõttes tehtud enne teda, ja ei jätnud peaaegu midagi edaspidiseks töötis järeletulewatele põlwele.

Napoleoni pääle ei jäänud mõjuwaldamata tema eelkäijate filmapäitwate wäejuhide kogumised ja tegevus; samuti oli see mõjuw ka tema tegevuse pääle sõjakunsti aadete, põhimõtte ja seaduste tegelikus elluwimises, tegevuswiiside ja wormide äramääramises. Ja kõik see on seda enam õigustud, sest et need abinõud, mille varal mainitud põhimõtteid ja seadusi tegelikult tuli ellu wiia, jäid kuni Napoleoni aegadeni kas täiesti muutmataks eht muutusid õige tähtsusega mõõdul. Kuid Napoleon ei esinend siingi mitte ajaloo kogumiste ja oma eelkäijate tegevuse orjana. Põhjaltikult tundmadppides seda ja teist, jättis ta kõrwale kõik, mis temale eelkikuna näis, mis sõjakunsti seadustele ei wastanud, mis tema loomust lahku läks, ja omas kõike seda, mis tema aatelise küljega kooskõlas oli; oma praktikaga määras ta kindlaks ühtluse ja wastastikuse rippuwuse tolleaegsete sõjategevuse aineliste abinõude ja sõjakunsti aatelise külje wahel; ta leidis wormid, millesse kõige hõlpsamini kehastusid tema aated ja seadused, et neid tegelikult materialiseerida; sünteesina kõigele sellele andis ta kõrgema esikuju strateegia ja taktika wallas, kuiwõrd nad võimalikud olid tolleaegsete tehniliste abinõude juures.

Kui nüüd sõja seadused, sõjakunsti aateline külge üleilidilist, mis nii täielikult, lõpulikult, terawalt ja selgelt Napoleoni poolt ette toodud, oma loomu poolest alalistena esinewad, kui neid kõik nii pärast Napoleoni, kui ta weel järeletulewad sõjakunsti alal tegewad isikud käsutama on kohustud, — ei wõi meie sedajama

ütelda ka nende seaduste käsitamise viiside, nende aineliste vormide kohta.

Warsti pääle Napoleoni sõdasid hakkawad need ainelised abinõud kiirelt muutuma, kaswades arwu ja täieneb paremuste poolest. See aineliste sõjakunsti abinõude muutmise ja paistumise käik pole ka meie aegul veel peatama jäänud; olenedes järkjärguliste tehnika arenemisest üleüldse, loob ta ühest küljest ifka uued ja uued erilistelt sõjawäelis-tehnilised abinõud, teisest küljest arendab nende abinõude kasutamist puhtsõjawäeliste eesmärkide saavutamiseks.

Niisugune sõjakunsti wanade abinõude täienemine ja uute pääletulemine, muutes oluforda, mis käskiw on sõjas, muundawad loomulikult ka aatelis-põhimõttele külje käsitamist ja määravad kindlaks, wastawalt tehnika arenemiskäigule, uued tegewusviisid sõjakunsti alal igale teatud ajajärgule, samutigi uued vormid temas.

Nii siis, wõttes aluseks Napoleoni aateid ja järgides täiesti temale sel määrat, mil ta üleüldse sõjakunsti seaduste ja selle põhimõtete wäljendajana ja teostajana esineb, et wõi meie temale pimedast pääst järgida wormilise, täideaatwa külje suhtes, ehk Napoleon meile küll sõjakunsti alal kõrgemad eeskujud andis.

Siiski ei pea meie ka Napoleoni tegewuse mainitud külje filmapaari wahela jätma, sest et, waatamata suurte lahuminete pääle tolleagejete ja nüüdsete sõjapidamise aineliste ja tehniliste abinõude wahel, jellesti palju omandamise- ja järeldamismiswääriks leidub, rääkimata sellest, et kõigil aegul õpetlikuna esineb see metood, millele aluse pani ja mida käsitas suur wäejuht aineliste abinõude ärakasutamises, et sõjakunsti aatelist külje käsitada teatud sõja-ülesannete saawutamiseks.

Tuleb meeles pidada, et pääabinõuks sõjas on alati olnud, on praegu ja saab ifka olema inimene kõigi tema instinktidega, tuudmustega ja kirgedega, — mis oluliselt mutmatumaks jääwad, ehk nad aja jooksul küll ausameelsemateks wäljaarenewad.

Omades pääle Napoleoni, tema laialise tegewuse tõttu, küllalt täieliku sõjakunsti seaduste koodeksi, samutigi tähtsal määral tema tegewuse aatelist alused, olid ja on praegugi veel järeltulijad wäejuhid sunnitud selle poole püüdma, et omaaja wälises ja ainelistes olukorras selle koodeksi seadusi eesmärkide saawutamiseks paremini ära kasutada.

Wõned uuematest wäejuhtidest jaid sellega enam-wähem hästi hakkama, kuid mitte ühtegi ei saa meie selles mõttes Napoleoniga wõrrelda. Muidugi ei saa seda neile ette heita, sest et veel aeg kätte pole jõudnud wäejuhi iluimiseks, kes jarnane oleks Napoleonile.

Napoleon ilmus selle määratu ajajärgu lõpul, mille jooksul paljugi suuri wäejuhte olnud, seda enam aga anderikkaid ja kõrgete waimuannetega kindralid, selle tegewus suuri sõjakunsti kogemusi loonud; ta ilmus sel ajal, mil sõjategewuse aineliste abinõude isüül juba lõpupiirile oli jõudnud ja midagi uut enam pikema aja jooksul oodata polnud.

Uute aineliste abinõude, tehniliste leiduste arenemine sõjapidamise alal, mis kohe pääle Napoleoni ajajärku algust wõttis, pole veel praegugi lõpule jõudnud; ainult ühe aastajaja jooksul pääle Napoleoni saadud kogemused sõjategewuse alal pole veel kuigi suured.

Ainult siis, kui lõpeb esimene ja kõrgemal astmel kogunewad teised, kujunewad tingimused wäejuhi iluimiseks, kes jarnane oleks Napoleonile.

Mõni sõna sõjawäe puhtsõjalisest ettevalmistusest.

N. Reek.

Sõjaasjanduse türe edeng, tehnika imestamiswäärse arenemise tõttu, on suuresti mitmekesistand wägede ettevalmistust ja iga aastaga raskendab teda enam ja enam, eriti teenistuse aja lühendamise pärast.

Niisise on paljugi juurde tulnud ja ohwitseride töö on saanud äärmise pingutuse.

Et ettevalmistada wäeosa täielises kooskõlas meie aja moodsaate nõuetega, on waja suuri teadmisi ja oskust neid asjale tohastada, palju energiat ja armastust oma eriala wastu; ainult siis, kui olemas need tingimused ja omadused, wõib edukalt täita raskest, wastutuskriisist ja aulikku tööd, mis sõjawäe ohwitserkonna pääl lasub.

Juba nevruti õpetamine teadlikuks wõitlejaks ei ole kuigeltki terge; kuid pääle selle on ju waja tohutiita taktilised ütsused, tõsta nende moraalselt elementi, sügendada neisse tõsi sõjalist waimu ja õpetada neile kõiki meieaja lahingforra kawaluji.

Praeguse aja sõjawäed wajawad osawat juhutamise oskust tegutseda õredaks julanud riwides, siiski suurte joondudega ja päälegi laialipillatud suure ulatusega maa-aladel. Selleks peab süstemaatiliselt ettevalmistama osajid ja eriti nende juhte.

Selles suhtes peawad ettevalmistusi kroonima manöwrid. Aga selleks on tarwilik, et wäeosad lähedid neile suurtele õppustele põhjalikult ettevalmistetuina, et nendeks antud soliid abinõud ja kallid aeg ei laoks asjata, waid saaks ärakasutada kõige paremal wiisil. Nagu klasõppuseidki ilma tarwilikkude õpeabinõudeta wõimata hästi pidada, samutigi ei wõi wägede ettevalmistus wäljal ebeneda ilma hästi sisse-õpetatud laskeplatõideta ja küllalt laialiste ja mitmekesise maapinna laadiga maastikkudeta, mis tarwilikud iga-juuguste õppusteks pidamiseks.

Rahjuts aga annab end tunda eeltulewa suwise sõjaliste õppuste hooaja alguseks maa-alade puudus, millel wõiks pidada laskeharrutusi, õppusi ja manöwreid. See on üks kõige walusamait kufimustest, mille lahendamiseks meil veel wähe on tehtud.

Maade puudus mõjub halwawalt wägede ettevalmistuse pääle lahinguts, ja asja niisugusse seisuforda jätta ei wõi, sõjawägedele nii tähtis maakufimuse õtstarbekohane lahendamine tuleb esimesele kohale asetada ja tungiwalt rutata maa-alade korraldamisega taktilisteks õppusteks.

Mitte kõik riwihariduse osad ei ole meil küllalt kindlale alusele rajatud ja neid on waja tarwilikule kõrgusele tõsta. Siiski, kui erapooletu päältmaataja hindaks neid tingimusi, milles me wäeosad on, wõib olla imestaks ta, kui palju meil iftagi mõnes osas äratõhakse, waatamata selle pääle, et wägede õppus on jagedaõsti kehwal sisseõpetatud ja mõnitord ifegi täiesti mitterahuldawalt.

Üks on — joonde jääda lasmine, kui on talwised laskehõoned ja hästi sisseõpetatud laskeplatõid, ja täiesti teine — pidada õppusi mitterahuldawalt, halwasti sisseõpetatud laskeplatõidel, mis päälegi poole päewatekonna kaugeusel wägede mahutamise kohtadest. Kerge õelda — kasutage õppusteks wabajid wälju; ent kuidas teha seda, kui paljude wäeosade paigunemise piirkondes neid üldse ei olegi.

Ei tohi hoolida abinõudest ja rahast, et wälja-aidata wägesid niisugustest raskest tingimustest.

Mõneõel meie diwiiside osadel ei ole korralikku suwist asupaika. Üig wähe on — äranäidata ainult laagrite kogumiskohad :

On ju waja, et neis kohtes oleks küllalt ruumi laagri tarwis; lasteplatšiks kohane wäli, mis wastaks meieaja nõuetele, ning juured mitmetelise relsejiga maa-alad taktiisteks õppusteks.

Mainitud ebanormaalse tingimuste pärast, milles mõned wäeosjad kuni seniajani on olnud, omandawad eriti suure tähtsuse liikumad õppused *).

On soowitaw neid liikumaid õppusi teostada pitemaks ajaks ja hilsem, kui on palju wabasid põldusid, järelikult ka avarust manövreerimiseks.

Nõuded, mis meie ajal esitakse wägedele nende ettevalmistamiseks wäliteenistusele, on nii suured ja tõsised, et on täiesti mõttetu piirbuda käitubega taktiistide õppuste „piirkondesse“ ja säält tagasi, selleks et pidada lühikesi ja sagedasti wäheõpetlikke õppuseid fitlal ja ühetaolisel maalapil. Niisugusteks jalutuskäiteks kulub liig palju aega ja manövreerimiseks jääb teda wähe järele.

Kas wõiwad niisugustel asjaoludel ülesanded taktiistideks õppusteks ja nende wastaw teostamine olla huwitawad, mitmetelised ja tõenäolised? Kas wõib arukalt läbiwõtta kõik tähtsamad wäliteenistuse osad?

On ju kõigil selge ja arusaadaw ja peaks oldama kohustatud kindlasti meelepidama ja ellu wiima seda üldiselt tuntud tõde, et wäed peawad pääasjalikult õppima seda, mis neil tuleb täita sõja ajal ja wastawalt sellele, ka manövreil asetama osad tingimustesse, mis wõimalikult lähemal tegewustele sõjas. Tuleb töid korraldada nii, et õppused ja manöwrid teostaksid mitte wähem kui 2—3 päewa järgimööda ainult tarwilikute päewpuhkustega.

Õppused ei tohi olla shabloonilised, waid huwitawad ja mitmetelised; on tarwilik wastastikku teguswaid pooli eemaldada teineteisest nii kaugele, et oleks wõimalik toimetada luuret nagu waja ja et wäsjastumise ajaks juhtidel oleks teated oma ratsawäe ehk jalgwäe luureorganide poolt saadud; nii ka itse kui luure peawad olema katkematud wõsel ja päewal. Kui sellele veel juurdelisada wõsiste rännakute ja lahingute harjutused, siis saawutame tõesti õpetlikud manöwrid ja lähendame neid tuntawalt sõjategewuse tingimustele.

Ei ole kahjulik — kuid kahjulik unustatse seda sagedasti — et parem on toimepanna wähem õppusi, kuid pidada neid otstarbekohaselt, enam läbimõeldult, metoodiliselt ja wõimalikult mitmetelisel maastikul, selle ajemel, et iga päew tammuda tuntud maastikul ja teostada huwitufeta järjekorraline number shabloonilist õpekawat.

Tuleb määrata, kui waja, üleaarusedki päewpuhkused, kuid suwisel wäliõppuste hooajal teostada täielised päewrännakud, ajatud sagedamini forter-biwakina, toimetada manöwreid suure energiaga täitsa tundmatumal maastikul.

Aratage wägedes huwi, ande rohkem seedimise ainet mõistusele mitte ainult ohwitseridele, waid ka riwimeestele! Pidage kinni pühasti suurte wäejuhtide pärandusest, et iga sõdur teadku oma manöwrit, ja siis kahtlemata lähewad õppused elawamalt, intensiivsemalt ja toowad suurt kasu.

Sõjawägi, mis hästi õpetud, õigel ajal toidetud, osawasti juhitud ja ergutud ohwitseride poolt, kes oma asja tunnawad ja armastusega jelle juures wiibiwad, wõib anda palju enam, kui meie temalt ootame.

Ainult truusüdamlik, energiline ja wiljakas töö lubawad meile malewa lahinglikku ettevalmistust tuntawalt tõsta ja teda niisugusse kõrgusse asetada, et me alati täielise eduga mõistame tagasilüüa läheneva hädaohu, ükskõik kust küljest ta tuleks.

Pidagem kindlasti meeles, et wõidetatse mitte arwuga, waid oskusega, ja seda oskust peame püüdma

tättesaada iga hinna eest! Kuid kas on mõeldaw saawutada seda ilma dieiti korraldud wäljõppusteta?

Kokkupõrgetel manöwrites on äärmiselt tähtis kiiresti selgitada olukorda ja ruttu jalulejääda lõhutud forda, et hoiduda kehtwatest, ebaloomulikest seisukordest ja mitte asjata kaotada aega. Siin omandawad juure tähtsuse wahemehed,* kelle ettevalmistuse pääle tuleb eriti suurt tähelepanu pöörata.

Wahemeeeste arukas tegewus mitte ainult ei aita kaasa suurel määral õigele, huwitawale ja õpetlikule manöwrikäigule, waid annab päälegi veel rikkalikku materjaali manöwri harutamiseks, mida asja huwid tingimata wajawad.

Asjalik, mitte liigspikk, kuid osawalt tehtud harutus, mis kujukalt allakriiputab tähtsamad wead, samutigi õnnestanud korraldusi ja tegewusi toonitab, toob suurt kasu ohwitseride taktiistidele ettevalmistusele. Niisugune harutus annab kogu operatsioonile mõtte, aratab elawat huwi asja wastu, aitab sõjalist waadet areneda ja hoiatab üleliigseist andumistest ja jämedaist wigadest.

Juhataja osawus sejab selles, et wõimalikult lühidamalt, kuid kujukalt ja wäerikkalt selgitada kõik huwitawamad manöwri episoodid, kuid seejuures esitada oma harutuse niisuguses wormis, et oleks rohkem ülewaatlikke õpetusi ja wähem — niipalju kui wõimalik — haawatud enesearmastusi. Kõnelege pääasjalikult oluliselt asjast enesest ja puudutage wähem isikuid!

Peab veel meeldetuletama, et kuigi meil sagedasti kõneldakse algatusest, siis on kahjulik veel wähe aratetud selle arendamiseks.

Arukas ja erapooletu manöwri harutamine annab wõimaluse selgitada ja tarwilikul kujul äramärgida ühikasti kordaläänud tegewused, järelikult, anda neile, kes oma osa osawasti täitnud, seda, mida nad arateenunud.

On äärmiselt tarwilik, kaswatuslikes suhtes, kasutada iga wähematki juhtumist, et ergutada ja kiitust awaldada neile, kes seda arateenunud, ja, mõjudes enesearmastuse pääle, arendada suurjuugust mõistuse tungi ohwitseride keskel, mis on nende edenemise tagatis.

Selle tähtsa eesmärgi saawutamiseks juhataja, pääle tegewuswäjal antud harutuse, ei pea unustama pärast iga huwitawat manöwrit anda wõimalikult lühema ja energilisema päewakäsu, milles kujukalt ja selgelt seletud wägede wäliõppuste tähtsamad episoodid, ühtlast ei pea ka kokkuhoidlik olema kiitustega ja tunnawaldustega neil juhtumistel, kui on näha arusaamist asjast, elawat huwi, leidlikkust ja isetegewust.

Ei saa edukalt juhtida lahingut suuremate jõududega, ilma algatuse awaldufeta allurwate juhtide poolt, ja seepärast peab kõigi juhatusastmete tähtsamaks mureks olema püüd — mitte ainult sõnades, waid ka tegudega arendada seda wäärtuslikku omadust. Algatust wõib arendada, kui teda tasutakse, kui oma kaastöötajatele antakse seda, mida nad arateenunud, ja kui ei anta suurendud tähtsust wäikele ekfimistele, mis mõddapääsematud meie raskest ja keerulises töös.

Tuleb rohkem õpetada wähem arwustada. Tuleb anda eeskjuu armastusest ja huwitusest oma asja wastu, kuid olla häatahtlik alati wõimalikkude wigade wastu. Tuleb tasuda osawat ja truusüdamlikku tööd, austada wõõra arwamist ja mitte haawata allurwate enesearmastust. Armutalt karistada ainult täielikku harimatust ja huwi puudumist asja wastu.

*) Wahemees — Посредник.

*) Подвижные сборы.

Mõtted sõjaväe, eriti suurtüki- väe, majanduslike aparaadi loomisest.

Ferd. Olbrei.

Et praegu on sõjaväe loomise aeg, siis ei ole ka tähtsusetu küsimus: misugune peab sõjaväe majandusline aparaat olema. Ma tahan siin esialgu ainult suurtükiväe, kui kõige keerulisema majandusega väeosa juures pikemalt peatada.

Igal on teada, et mida keerulisem majandusline süsteem, seda rohkem on vaja ametnikke, ja viimastest on tingitud juured väljaminekud. Mul ei ole täielikke andmeid, kui suur on sõjaväe 1921. a. eelarve, kuid sõjaaegseid väljaminekuid palkade ja muude sellesarnaste asjade suhtes praegustega võrreldes ja sõdurite demobiliseerimiste, väeosaade ja asutuste deformeerimiste ja reorganiseerimiste peale vaatamata ei võid sõjaväe väljaminekud kogu riigi väljaminekuteist mitte alla ühe kolmandiku olla; väga tõenäolikt, et veel rohkemgi. Küüti juure õhinaga väljaminekuid vähendada sõjaväelaste, eriti alamväelaste, demobiliseerimistega ja nende palkade kärpimisega, kuid see ei anna, ega ei võidgi anda niinõrd soovitatavaid tagajärgi, et sõjaväe väljaminekutega rahul võiks olla. Kas siis tõesti ei olud võimalikt muul teel väljaminekuid vähendada, kui alamväelaste palkade, mis ju ihegi naeruväärt väiksed on, kärpimise läbi? Vähe sellest — lihtsõdurite, alamväelaste, palgad ja muud kulud nende peale teevad waewalt wist ühe neljandiku kogu sõjaväe väljaminekuteist. Depoolest väike summa, mille tallal vähendamise sugugi riigikaitse seisukohast üksteist ei ole.

Waja teisi teid õfida väljaminekute vähendamiseks, waja on suuremapalgalisi isikuid, ametnikke ja ohwitseri, kes küllalt oma ülesande kõrgusel ei seisa, vähendada — vähendada halastamatalt wiinase võimaluseni. Praeguse sõjaväe majanduslike korralduse juures on see täiesti, kui mitte õsakt, wõimatu. Oletame et oli enne 1901. a. sündinud noortemeeste teenistusse wõtmist umbkaudu üle 4000 niisuguse sõjaväelase, kes mitte õfekoheste, puhtsõjaliste, ülesannete täitmise juures ära ei wõinud kajutatud saada, teiste sõnadega: umbes 4000 sõjaväelast kulus ära sõjaväe majanduslike aparaadi korrahoidmiseks, niipalju kui sõna „korras“ wõib tarwitada. See arv, 4000, moodustas õige suure osa terwest meie sõjaväe koosseisust. Kas peab siis tõesti iga neljas mees sõjaväes majanduse mees olema ja sellega ilma tungiwa tarwidusega riigile asjata kulusid tegema? Ei, seda wõib parandada, wõib vähendada wäga tuntawalt. Asjata õleks jellele wastu waielda, näitufi tuues Wene ja teistest wäljamaa sõjavägedest — need kannatawad kõit, niisamati kui siingi, selle pahe all. Meie sõjaväe majanduslike juhtnõõrid ja seadused, niipalju kui neid on wälja antud, on peaaesjalikt Wene seadustest pärit, natuke Saksa moodulist juurde pandud wõi parandud ja sisaldawad sellepärast wähe omapärast. Tarwis on sõjaväes niisugune majandusline aparaat luua, mis wäga lihtne, kuid mille juures kuritarwitused nii kergesti wõimaliktud ei ole kui praegu. Waadafem natuke eneste ümber, pangem igapäewaseid sündmusi wõidi terawamalt tähele, siis wõib pahatõhti näha suurte kuritarwituste awaliktustulemisi, mis mõnikord kohutawalt juured. Ammu oli ohwitser Siiafi lugu, siis Kopli sõjaväe haigemaja panama — kuid kui palju tuleb awaliktus — juurem õsa jääb ikka saladuse kätte alla, õlgu kontroll nii tähepanelikt kui tahes.

Ümberlõõfamatat tõde on tegeliktus elus, et mida keerulisem majandusline süsteem, seda kergemad ja wõimaliktumad on kuritarwitused — ja kes juba hästi seda süsteemi tunneb, see teab ka wäga hästi, kust „teha“ annab. Meelega lastakse majandus natuke sejt minna, et wõimalikt ei ole pettusest hõlpsasti aru saada. Vähe

tähendawad siin n. n. kuu majanduse rewideerimise komisjonid, filmaspidades, et komisjoni liikmed ikkagi enam wähem omad mehed on, ja kes ka, kuigi tahaks, ei juuda kõige wähemate peenjusteni tungida; põhjusteks on siin wähe õfiktute arv, kes põhjaliktult sõjaväe majandust tunnaks. Kes juba korra „loomuse mees“ on, see õskab kuritarwitufi nii seada, et see kunagi awaliktus ei tule, Wene wana sõna „tišhe jedesch, dalsche budjesch“ filmas pidades. Praegusel ajal ei ole sugugi nudiseks wõi imekspanemise wäärt, et kõrgematel ja wastutusrikkamatel kohtadel asuwad isiktud enesest alamal seiswate ametnikkudega teatawa sise waranduste kõrwaletoimetamiseks loowad, ja niimoodi kollektiivse warguse süsteemi sünnitawad — misugune tingimata pidi olema eelnimetud Kopli sw. haigemaja loos, ja see wiib lõpuks nii kaugele, et sõdurid kõit palja jalu ja alasti on, kuna restoraanipidajad hästi teeniwad. Kurb lugu — aga siiski on see nii, ja praegu peab sellega tahes wõi tahtmata leppima. Sõjaväe Warustuse Walitfufe poolt töötati wälja 1919—1920 a. sõjaväe arwepidamise wormid ja ligemad juhtnõõrid, millede järele senini on toimetatud, nii head ja halvad, kui nad ka on. Kuid keerulised on nad — peab täiesti hea tahtmine ja arusaamine olema, kui nende järele käia. Neid wast on wõimalikt uuesti korraldada — mõned wälja jätta, mõnda kohta jälle uufi juurde panna, kuid lihtsamaks teha neid kõit — see ei ole wõimalikt läbi wiia ilma suuremate muudatusteta, mille läbi wast meie kõrgepalgaliste ametnikkude arv märksa wäheneb, mis jällegi kottuhoidmise suhtes suur sanim edasi on. Edaspidi wõtan kõit War. Wal. poolt wäljatõõtatud wormid ja juhtnõõrid ligema waatuse alla, millest eht selgub palju.

Distfipiini põhilooned ja distfipiinaar-määrustik.

E. Limberg.

Sõjavägede kombelise kaswatuse küsimused on alati õfimehe tähtsusega küsimusteks olud ja saawad seda weelgi olema. Korralikt distfipiin ei ilmu ainult sõjavägede alustõena, waid eestkätt rahwa enese olemasõlu nurgakõwina, sest rahwa keskelt wõrsub wälja sõjavägi.

Rahwa hääd ja pahad küljed peegelduwad wastu sõjaväes eneses, tema igapäewses elus ja weel enam tema kõrwalekaldumistes selgelt äratähendud seaduse nõuetest.

Sõjaväe hing — tema juhtiw koosseis, kes küll täiesti waba pole rahwale omastest puudustest, õfitades tema kultuuremat õsa, põeb neid puudufi wõrdlemisi wähemal määral. Kuid selle eest on temale omased nüüdseaja intelligentfi warjufõljed, millest wabad sündimise ja kaswatuse poolest tõstised rahwapõjad, kellele külge pole hakanud internatsionaal-kommunistilised ja igajugused teised unistused.

Teatud protsent üleõstumisi — nii puhtsõjaväelisi kui ka moraali wastu, — mis kõitides sõjavägedes tõime pannakse, tuleb kirjutada sündlaste õfekoheje ülemuse arwele, sest et ülem mitte ainult alluwate juhina ei õfine, waid seda enam nende kaswatajana ja waimustajana.

Praeguse lühiteajaajalise teenistuse juures on wõimata ajateenijate sõdurite hulgast kaswatajaid ette walmistada, jattub sellestfi, et neid ülemateks õpetada, kes riwis jagufid juudatfij juhataja. Wäljawalida, ette walmistada ja teenistuses hoida hääd kuadrit üleõajateenijatest on walusaks küsimuseks mitte ainult noorele sõjaväele, waid kogunigi raske ülesanne wanemates sõjavägedes. Selle tõttu wõiwad meil kaswatajate kofuseid täita ainuufi ohwitserid. Selles kattendis tahame ainult wiimaseid filmas pidada.

Kasvatuse sõjavägedes.

Kasvatuse mõis ainult siis häid tagajärgi anda, kui kõik kasvatajad hüüdsõnaga läbi on imbunud: arst — saa terveks ise! Ilma alalise tungita enese pahu harjumusi kõrvaldada, ilma eneseanalüüsita hakkavad need harjumused ka alluvate külge, ehk ilmuvad pidurina tõsisele kasvatusele, mis kindlustamata iisliise eeskujuga: teha nii, nagu mina räägin, aga mitte nii, nagu mina teen — mis kasvatuse alal täielikuna kuriteona esineb.

Kasvataja ülesanne pole kerge; ta on vahel õige ränk ja käib paljuil üle jõu.

Paljud oleneb siin rahva üheleolu õigest hindamisest, tahtmisest ja kasvatuseabinõude kavalindlast käsitlemisest koostöös selle iseloomuga.

Abinõusid, mille lõpuetapiks distsipliinivaimuline sõjaväeline kasvatuse, mõis mitmeti võtta, tunnistades õigesti ühes ja eitada teisi; kuid kindel on üks — mille vastu teegi vaielda ei saa, — et meie kui kasvatajate, kui sõjaväe waimu sisendajate käsitada määratu hulk abinõusid on, millede arukas ja osav tarvitamine paremaid tagajärgi annab, kui üksnes distsipliinar-karistused.

Neg, töö ja edu, mis sõdurite, kui isamaa kaitsjate päale ära kuluvad, on tingitud selle noortemeeste kontingendi arenemise astmest, mis iga aasta wäeteenistuse kutsutakse: on rahwas omas masšis kirjaoskamatu ja pime — läheb wähemast 3 aastat tarwis, et tema poegadele sõjamehi luua. Kiigis, kus üleüldise hariduse kohustus teostub, mõis jeda tähtaega 1½—2½ aastalise teenistusega piirata; kui noorjugu aga juba foolipingil ja mastawais organisaatjioones wäeteenistuseks waremalt ettevalmistub, liheneb see tähtaeg weelgi.

Kasvatuse tähtsust ja loodetawaid tagajärgi, nagu fõrd juba tähendub, ei mõeta alati ühesuguselt. Leidub skeptikuid, kes sellele põhjenuwad, et lühikese aja jookul mõimata on 21-aastaselt noortmeest ümber kaswatada, iseäranis nüüd, kus wiimaste aastate üleilmiliste sündmuste tagajärjel moraal nii tuntawalt langenud on.

Kasvataja ülesanne on jeda rängemaks muutunud ja nõuab kõige päält tööd iseenele kallal. Kes meist tahaks aga kauemat aega enese juures peatada! Kas pole tahtum, lihtsam walmis seaduslikke abinõusid käsitada? Siin pole kehtwa mõtlemissi waja: wali käepärasem ja enam waljum. Distsipliini sisendatse ainult waljusega — kõnelewad ühekülgsed kasvatusemeistrid. Ei tarwitsse taugeile otseingule minna, et näha, kuhu nõndanimetud „kepi“-distsipliin mõis wiia.

Kõikide sõdade tagajärjena esineb moraalilangemine ja kuritegewayuste tõus. Üks Napoleoni marshaliteit ütles: „Õda riikub sõjawäge.“ Põhjust ei tule siin otsida sõjawäe enese keskelt mõnesuguste isäraliste tingimuste tõttu; ta peitub selles, et distsipliini langemine wäljaspool sõjawäge tekitab ja temasje ainult ühes täiendawate kontingentidega satub.

Praegusel ajal wõime ka oma juures tähelepanna kerge sündamega seadusest mõõdaminemist. Iseäranis filmapaistwalt esineb see riigi ja ühistonna huwide ja waranduse suhtes (temal on küllalt — tarwis ka oma seisufõrda kindlustada).

Kiitaksamine seadusewastaste abinõudega pole enam häbiks; ta on muutunud meil eneseülistamiseks. Glada hästi ja lõbusalt, ilma et midagi tarwis oleks teha — see on paljude põhimõtteks praegusel ajal. Kuid kõik see peegeldub ka sõjawäes.

Wähe on harilikust abinõudest, et sõjawäes kuritegewayust wähenada. Noorjoo wahendita terwendamine on riiklise tähtsusega küsimuseks saanud ja nimelt on siin ülerrõhki abinõusid waja. Tõsiseks retseptiks oleks ühest küljest — üleüldise alghariduse sisseseadmine

ühes ettevalmistusega wäeteenistusele, teisest — maatameeste, tööliste ja riigiteenijate majanduslise järje parandamine.

Mida skeptikud ka ei kõneleks, — noorjool on tundelik jüda rinnus, mis tõe ja õiguse järele jamneb. Ohwitjeri kaswatustöö saab siin hääd wilja kandma. Ainult üks on paha — mitte kõik meie seast ei oska kaswatada. Meile jeda ei õpetud, kuid ka meie ise ei taha jeda õppida.

„Sõjaväelise kaswatajate ähwardab hädaoht karmi eeskäse sattuda, kui temal kasvatusele asudes inimese loomu tundmise wõime puudub. Ilma wõimeta, mida pakub hingeteadus (psühholoogia), inimese teha funktsioonide teadus (füsioloogia) ja kombeliste kohuste teadus (eetika), jääwad sõjaväelise kaswatuse küsimused arusaamata mõistatuseks.“ (Wulgaaria kapteni Kirikowi „Sõjaväeline pädagoogika“).

Sellest, kuidas waimliit kaswatust tehnilise õpetamisega siduda, on meil õige nõrk ja kõikum ettekujutus, pädagoogilises mõttes tegutseme aga pahatõhti pimedast peast.

Ilmaltlemata on see, et sõjaväelise pädagoogika kirus sõjakoolide õpetawas ei tohi puududa. Soomitaw oleks lühidaid teateid sel alal ka alamohwitjeridekoolide kaswandikulele anda. Ainena peab ta esinema ohwitjeride õppustel.

Õpetawasje peaks kuuluma:

1) Waimline elu-ülewaade üleüldise psühholoogia mõisteist, kuimõrd nad sõjaasjandust käsitawad;

2) Sõjaväeline õpetus:

a) sõjaväeline didaktika, ehk sõjaväelise wäljaõpetamise doktriinid kui kasvatuse elemendid;

b) sõjaväeline metoodika, ehk doktriinide tegelik käsitamine wäljaõpetamise juures: wõimlemises, riwis, lastmises, teenistuse kohuste täitmises jne.

3) Sõjaväeline kasvatuse:

a) sõjaväeline eetika — sõjaväelase sisemised ja wälised waimu-meisjused, ühes nende loomu selgitamisega;

b) kasvatuse metood ja abinõud.

4) Füsiolise kasvatuse põhjooned (füsioloogia).

Wene sõjawäes täielikku, üleüldist, juhtivat ja kindlat sõjaväelise pädagoogika süsteemi polnud. Wõned pädagoogilised juhatused, pääasjalikult wormilised, olid küll siin ja jään nii seaduses kui määrustikkudes, juhatuses ja kästuses laiali paisatud, kuid wiimast nähtust tuleb juure puudusena mõtta.

Kasvatuse alusena peab esinema mõnus kasarmu fõrd, mis meeltülendawalt sõdurite päale mõjuks ja neisse seaduslikkuse tunnet istutaks.

Kasarmu iseeneist esineb seniajani hingepiina ja igawuse sünoniimina; kasarmu olu, kasarmu õppus, kasarmu fõrd, kasarmu sisseead — kõik see etendas meie ühistonna elus igawust, tüütust, halli, sibiitust, koormawat ja kasutust meeldetuletawate asjade niimesikkude.

Kas on igawuse ja hingepiina kuningriigi koht sääl, kuhu koguneb kümmed ja sajad terveid, elurõõmsaid noorimehi, et äraõppida igale kodanikule tähtsaid isamaa kaitsmise kohuseid, — kus intelligent õpetajad ja kaswatajad-ohwitjerid dieti ja ratsionaalselt noortemeeste ihu ja hinge arendawad, et wiimased lühikese teenistuseaja keiwusel kõike nõuetawat äraõppida ja sedawõrd omandada suudaksid, et see nende waimu, närwidessje ja lihakseisse eluotjani pidama jääks, — kus sõduritel õigus maitsta wabadust, mis tingitud wäeteenistuse oludest ja kooselamisest.

Ainult sarnase distsipliini algmõistete juures wõime kaswatada kodanikke-sõdurid, kel oma Isamaa häädkäik kallis oleks ja kes Tema eest walmis oleksid oma elu ohwerdama.

Seaduslik, terve kasarmu waim on paremaks sõduri kasvatamise abinõuks:

1) Kui sõdur oma lähema ja wanema ülemuse isiklik hää eestju leiab, — mida ta alati õhki ja ainult mille üle ta imetleda tahab, — kui ülemuse sõnad tegudega kooskõlas on, s. t. kui neis sõnades ilmatarjalikkus puudub — jääb on hää forid.

2) Kui teenistuse nõuded, olgu nad määratu rüü- gad, õhkiel mõõdul kõike pääl lajuwad, ilma erandi- teta eesdignustetuile, — jääb on hää forid.

3) Kui ohwitserid mitte ainult roodus (eskadronis, batarcis) „käiwad“, waid ka südamest isiklikult sõdurid kaswatawad — ettemõeldud ja kawatindla jüsteeini jä- rele, mis sõjawäe väljandpetamise metoodika teaduslikul alusel põhjeneb (ratsionaalselt ja huwitawalt kofkuseatud õpetawad), — ilma et nad seda tööd nõrgalt ettewal- mistud abiliste-sõdurite hoolets jätafsid — jääb on hää forid.

4) Kui sõdur oma ülemates ainult walwuriteks teatud teenistuse õpetajaid ei näe, waid ka faktiliselt nende südamlikkust ja usaldust oma wastu tunneb — jääb on hää forid.

5) Kui kõik see, mille pääle sõduril õigus, õigel ajal, wastawas häädujes ja täiel mõõdul wälja antakse — jääb on hää forid.

6) Kui kasarmus w a l e puudub, kui antakse roodu peremehele mitte ainult juuremaist, waid ka kõige wäit- jemaist üleastumistest kohe teada, — jääb on hää forid.

7) Kui sõdur omas auwas teenistuses kiitust näeb, kui wäärilistele förgendust antakse ja laisad oma pääl kindlat kätt tunnewad — jääb on hää forid.

Sõduri teenistuse aeg on lühike; äräõppima peab ta jelle aja jooksul õige palju. Seepärast peawad ka õppused iga päew, wäljaarwatud pühapäewad, sedamõrd keftma, et ainult tarwilist puhke ja magamise aeg üle jääks (tegewusetus on kuritegewuse paremaks seltsimeheks). Õppusi tuleb iga wähemal võimalusel õhu käes pidada, wahetewahel koguni õõhkiel ajal, ja kindlaks määratud tundidel: pääle töötamist õhu käes on wäsimus mee- pärawe ja kasarm mõnus ning puhke- aeg magus, oma- wolilised lahkumised kasarmu piirkonnast, joomine ja teised farnafed üleastumised kaowad hoopis.

Et sõdur ei oleks sunnitud omale enam meelepär- jemat oluforda oftima wäljaspool kasarmu piirkonda, peab ka kasarmu oluforda wastawalt meie noorsoo kul- tuurilistele nõuetele parandada piüüdma. Kasarmus peab tarwiline jistefead olema: iga sõduril oma puhas woodi, land kapiga, taburet, jistefeatud peawad olema kohased jöõgitoad harilikus elus tarwitatawate nõudega, raamatukogud ja lugemisetoad, kus ükski ajafiri ei tohi puududa, wõõraste wastuwõtmise ruumid, spordi aren- damise ruumid ja abinõud.

Walgustuse kasarmus peab niisugune olema, et selle walgustuse juures õhtuti mõis lugeda ja töötada — mitte ainult filmi rikkuda.)

Meie rahwas armastab tööst ja tegewusest wabal ajal wäljas käia, ehtides endid pühapäewa ülitondesse. Seepärast peab ka sõduritele wõimalust antama wäljas- poole kasarmu piirkonda korralikus, ilusas, eht küll lihtsas sõjawäe wormis ilmuda. (Järgneb).

Saksa jalgwäe praegune koosjeis.

Huwitatu.

Verjailles' rahuleping selgitas mitte ainult Saksa sõjawäe tegeliku, waid ühtlasi ka tema organisatsiooni kuukere, eriti suurte ükuste armu ja koosjeisu

Saksa sajatuhandeline armee (Reichsheer) organi- satsioon ei peegelda siiski Saksa ülemjuhataje ideesid, päälegi ei ole ta lõpulikult kujunenud, waid tema edeneb weelgi, kuid praegu juba wõib äramärfida tema kaldu- wusi, mis erilistelt huwitawad on.

Verjailles' rahuleping tingis, et kõik Saksa jõud oleksid grupeeritud seitsmesse: jalgwäe ja kolme ratja- wäe diwiisi. Jalgwäe diwiisi koosjeis on näidatud tabelis nr. 1. See koosjeis on peaaegu sama, mis Saksa diwiisidel oli sõja lõpul, s. o. diwiisid, mis olid liitlaste sõjatepertidele baasiks rahulepingu raju- mise ajal.

Waatleme jalgwäe organisatsiooni diwiisis endas.

Diwiisi jalgwäe juhatus.

Saksa kõrgem sõjawäe juhatus on alalhoidnud, nagu talle seda lubab rahuleping, diwiisi jalgwäe juhatus, kuhu kuulub üks kindral-major, kaks ohwitseri kõrgema sõjawäelise haridusega ja üks kapten.

Diwiisi jalgwäe juhatus juures olew eri-komando seisab koos 30 meest, kellest suurem osa tarmitakse sideteenistuseks (3 side alam-ohwitseri ja 18 meest side- side teenistuseks).

Tähendame mõõdamines, et mõned Saksa ohwit- serid on awaldand arwamist, et diwiisi jalgwäe juhatus on kasutu orgaan, s. o. lihtne edasiandew orgaan; et diwiisis ainult diwiisi juht ühes polkude juhtidega ilmutawad tõeliku tegewust oma ofade wäljandpetamisel ja lahingu juhutamisel.

Saksa sõjaminister on siiski alalhoidnud diwiisi jalgwäe juhatus. Arwatawasti seega on piütud alal- hoida küllaline arw suurepäraselt kogunud ohwitsere.*)

Jalgwäe polk. (Waata lisa 2.)

Jalgwäe polk koosneb:

staabist,
3 bataljoniist,
1 miinipildujate roodust,
1 tagawara bataljoniist.

Jalgwäe polgu staab koosneb:

10 ohwitserist: 1 oberst — polgu juht, 1 oberst- leitnant — polgu juhi abi, 2 majori (üks õppuste juhataja, teine — polgu juhi käsikudatäitja), 3 kapten (üks kuulipildujate ülem, 1 polgu sideülem, 1 polgu juhi adjutant), 1 leitnant (sideohwitser), 1 arst, 1 loomaarst.

1 administratiw-ohwitser (laetahoidja), 30 meest, kellest 17 sideteenistuseks, nimelt 1 ülem waltweebel, 1 waltweebel, 2 alam-ohwitseri, 13 sõdurit.

Polgu staabil on 5 wantrit: 2 telefoni wantrit (1 kerge ja 1 raske), 1 kerge jädetelegraafi wanter, 1 kraamivanter, 1 wäike wäljaköök.

Jalgwäe bataljonid.

Jalgwäe bataljonid on kahte tüüpi:

a) jalgwäe ja b) kütibataljonid.

Jalgwäe bataljon koosneb:

staabist,
3 jalawäe roodust,
1 kuulipildujate roodust.

Bataljoni staab seisab koos:

*) 4000 ohwitserist, mis rahulepinguga lubatud, on sõjaminstri poolt ettenähtud:

5	kohta	kindralitele,
14	"	kindral-leitnantidele,
34	"	kindral-majoritele,
125	"	oberstitele,
215	"	oberst-leitnantidele,
431	"	majoritele,
1449	"	kaptenitele,
2027	"	leitnantidele ja alam-leitnantidele (kellest 1.031 leitnanti.)

4 ohvitserist — 1 major — bataljoni juht, 1 kapten — õppuste juhataja, 1 leitnant (adjutant), 1 arst; 6 ametnikust — 3 laekahoidjat ja 3 sõjariistade korraldajat; 45 sõdurit, kellest 25 muusikatooris ja 9 sibeeristluses.

Bataljoni staab omab 9 kahehobuse wantrit:

1 ferge telefooni wanter	} ratendub.
1 jäde-telegraafi wanter	
2 wanema sõjariistade korraldaja materjaali wantrit	} ratendama ta.
1 tööriistade wanter	
1 kraamiwanter	
1 janitäärwanter	
1 ambulantsi wanter	
1 wäite wäljakööt	

Jalgwäe rood (waata lisa 3).

Baasina roodu organisatsioonile oli see põhjapanew printsiip, et jättes tingimata tarviliku kuulipildujate arwu, suurendada nii palju, kui võimalik, püssidega varustatud reameeste arwu. See soow, kõigi võimalikude abinõudega vähendada erisõjariistade, mis olid antud jalgwäele sõja kestes kohtsõja oludes, oli tingitud püüdest ühelt poolt vähendada üksikute meeste liigkoormamise pahet ja teiselt poolt hoiduda wantrite arwu suurendamisest lahingu- ja moonapooris, millega püüti võimalikult rohkem mehi riwiteenistuses alalhoida.

Rood seisab koos:

4 ohwitserist: 1 kapten, 3 leitnanti ehk alam-leitnanti, 26 alam-ohwitseri, 135 sõdurit.

Rood on jaotud 3 rühma.

1-ne rühm seisab koos: kahest lasturite, kahest fergekuulipilduja 08/15 ja ühest sibe-jaost.

2-ne ja 3-mas rühm — mõlemad seisawad koos: kolmest lasturite ja kahest fergekuulipilduja jaost.

Jaos on 1 alam-ohwitser ja 8 sõdurit. Side-jaos on ühe alam-ohwitseri asemel faks.

3 jaoulemat on warus.

Lahingus on kõik ohwitserid, alam-ohwitserid ja sõdurid warustud püssiga ning tääkidega, pääle fergekuulipilduja jao ülema ja kahe k-kuulipilduri, kes on warustud püstoliga.*)

Ohwitserid, ohwitseride asetäitjad ning weltweeblid on harilikul ajal warustud püstoliga.

Waremate lasturite hulgast wäljawalitud 10 meest on warustud püssiga, millel optiline sihingu-toru. 2 meest täidawad filmamöörtjate kohuseid.

Igal ohwitseril, alam-ohwitseril ja sõduril on kaasas kantaw „outil portatif du modèle génie à mancheraccourci.“

Iga püssiga warustud sõdur kannab kaasas 150 padrunit, samuti 2 fotti liiwa jaoks (seljakotis.)

Rood omab:

8 wantrit: 3 padruniwantrit (1 rahuajaks jäetud), 2 fergetelefooni wantrit (rahuajaks neid ei jäeta), 1 kraamiwanter (mitte rahuajaks), 1 toiduainete wanter (mitte rahuajaks) ja 1 wäljakööt (ka rahuajal.)

3 padruniwantrit, telefooni wanter ja wäljakööt moodustawad roodu wäikse lahingu woori; teised wantrid kuuluwad suurde lahinguroodile.

3 padruniwantrit liiguwad otsekohe roodu taga; teised lahinguroodile wantrid bataljoni ehk polgu lõpus.

Padruniwantrites weetakse püsside, püstolite ja kuulipildujate lastemoona tagawarapid, samuti tagawara tööriistu, käsi-granaate, püss-granaate, tänkide wastu wõitlemise püsse (1 iga rühma pääle).

*) Esialgu pidi neid warustetama püstol-kuulipildujaga, kuid see keelati ära lastastewahelise kontroll-komisjoni poolt.

Kaks käsiwantrit fergekuulipildujate jaoks weetakse padruniwantril ehk seotakse sellele taha.

Igale rühmale on määratud 1 padruniwanter. Kui kaugele rühm ka lähets, ikka on temaga kaasas tema lastemoona ja warustuse tagawarad.

Jalgratta rood (waata lisa 4).

Igale jalgwäe polgule oli antud 1 jalgratta rood.*)

Sellel roodul on harilikult jalgwäe roodu koosseis ja ta jaguneb nagu wiimanegi 3 rühma.

Tema omab samad sõjariistad, tööriistad, warustuse j.n.e.

Sõdurid kannawad ranitsa asemel kraamifotti (toidumoonaga tagawaraga, warustusega ja instrumentidega).

Ninult wantrite arw selles roodus erineb. Tema omab:

Wäikese lahinguroodile (5 wantrit), 1 sõiduauto, 2 weoauto (3-tonnilised), 1 wäljakööt (4 hobusega), 1 warustuse wanter (4 hobusega).

Suure lahinguroodile (3 wantrit), 2 fergetelefooni wantrit (2 hobusega), 1 toidu- ja hobusemoona wanter (4 hobusega).

Ühel warustuswantril weetakse warustuse tagawarapid, fergekuulipildujaid ja käsi-granaate. 2 weoautoil weetakse jalgrattaid, tööriistu, sõdurite ranitsaid, samuti 6 wäikest käsiwantrit kuulipildujate jaoks.

Erinevalt harilikult jalgwäe roodust ei ole jalgratta roodu igale rühmale antud padrunite wantrit (mõnel juhul ainult 3-tonniline weoauto), mis tema pärisoma oleks.

Kuulipildujate rood (waata lisa 5).

Jalgwäe kuulipildujate roodul on järgmine koosseis: 3 ohwitseri, 23 alam-ohwitseri, 96 sõdurit, warustatud osalt karabiinidega, osalt püstolitega.

Sellele roodule on antud 12 Maffimi raskekuulipildujat, millest 3 tagawarasse kuuluwad.

Kuulipildujate rood seisab koos:

staabist,

3 kuulipildujate rühmast otsekohe sees mõttes,

1 toetuse ehk saatja rühmaga.

Staabi kuuluwad roodujuht ja siperonaal.

Kuulipildujate rühm — otsekohe sees mõttes — omab 3 kuulipildujat. Rännakorras weetakse neid kuulipildujaid kahel wantril (1912. aasta tüüpsüslised); lahingus (selle järele, kuidas oluford lubab) kolmel käsiwantril, mis rännaku ajal seotakse nende wantrite taha.

Toetusrühm (saatja rühm) omab 3 kuulipildujat (weetakse kolmel wantril); see rühm on enne sõja algust kuulipildujate komando koopia. Rõugu meeskond on kas ratsa ehk istuwad wantritel. See rühm, moodustatud wäljawalitud meestest, on bataljoni ehk polgu juhile waruks kawatjuste läbiwiimisel. See rühm võib wõidelda eralbetuna, ja selleks otstarbeks on warustatud toidumoonaga tagawaraga ja kraamiga. Polgujuht võib, kui tarwidus nõuab, kookuliita mitu oma polku kuuluwat toetusrühma. Toetusrühmale antud juhimehed on samad, mis endistel kuulipildujate komandodel (seisukoha wahetamine, ajumine kiirtule batariisse j.n.e.). Rännaku ajal on toetusrühma eriülesandeks wõitlus lennumasinade wastu: selle eesmärgi saavutamiseks liiguwad nad edasi hüpetena.

*) Reichswehr'is (nimetus mis antud Saksa armeele 1919. a. ja 1920. a. juulil wabel) ei olnud jalgratta roodud liidetud polgu koosseisu; nemand allusid iseseiswalt ja otsekohele jalgwäe diviisijuhatajatele.

Üles lohistatud arakaotama neid, nagu see ettenähtud rahulepingus, püüdis Saksa kõrgem meejuhatus neid alalhoida, paigutades neid jalgwäe roodu asemele.

Lisa II.

Jalgwäe polgu üksikasjaline koosseis.

1933. aastal koostatud ja 1934. aastal kinnitatud. (Vt. 1934. a. V. 1. l. 1. ja 2. l. 1.)

Üksused.	Ohwitsrid.						Ametnikud.				Alam-ohwitsrid.						Hobused.				Wankrid.				Jalgtraidid.	Mototsiklette.	Weo-autosid.	Sõidu-autosid			
	Lahingu.			Mitte lahingu.			Laekahoidjad.		Sõjariistade Ülemalid.		Lahingu.		Ametimehed.				Ratsa.				1 hobusega.								1 hobusega.	2 hobusega.	4 hobusega.
	Oberstleitn.	Majorid.	Kaptenid.	Leitnantid ja alamleitnante.	Arste.	Loomaarste.	Laekahoidjad.	Sõjariistade Ülemalid.	Ülem-weltweebl.	Weltweeblid.	Riam-ohwitsere.	Laekahoidja abid.	Kappelmestrid.	Sepid.	Sõjariistade korraldaja abid.	Muusikamehid.	24	15	4	1	6 hobusega.	4 hobusega.	2 hobusega.	1 hobusega.	1	4	1	4			
Polgu staab	1	1	2	3	1	1	1	1	2	1	3	—	—	—	—	—	24	15	4	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4
1-se bataljoni staab	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1-ne rood (jalgrattasõitjad)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164
2-ne jalgwäe rood	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
3-as jalgwäe rood	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Kuulipildujate rood	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	22	—	—	—	—	—	96	11	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
2-ne bataljon (staab, 3. jalgwäe roodu, 1. kuulipildujate rood)	—	—	1	5	13	1	3	1	4	14	88	—	1	1	1	12	527	19	42	—	—	3	45	—	—	—	—	—	—	14	
3-as bataljon (staab, 3. jalgwäe roodu, 1. kuulipildujate rood)	—	—	1	5	13	1	3	3	4	14	88	—	1	1	1	12	527	19	42	—	—	3	45	—	—	—	—	—	—	14	
Miinpildujate rood	—	—	—	1	3	—	—	3	1	4	20	1	—	1	—	—	122	11	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	
Tagawara bataljon: Staab	—	—	1	1	1	—	2	1	—	2	1	—	—	—	—	—	17	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
1-ne rood	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	13	—	—	—	—	—	109	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2-ne ja 3-as rood	—	—	—	2	4	—	—	—	2	4	26	—	—	—	—	—	208	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
KOKKU	1	1	6	23	50	5	12	11	18	55	327	1	3	4	3	36	2061	91	172	—	1	12	173	12	1	2	—	—	—	220	
	81			6			23		400				47				263				198				(millest 60 rakendub).						

Stfa III.

Salgutee roob oma lahingu voorige.

Seletused:

Reedajuhut

Rahmajuhut

Illem-melivööbel

Siinopäädine mees

Lasurite jao juht

Sahinguvooort juht

Kerge-tuulipiduja jao juht

Parema tiima päädine kerge-tuulipiduja jao juht

Sõjariistade looraldaja alam-ohvitser

Sibeteenistuse alam-ohvitser

Walahtu tiima päädine alam-ohvitser

Wanam-ohvitser — filinamöödija

Saniitäär alam-ohvitser

Lasurib

Tuulipidurid

Tuulipidur — Rõhtur

Signalist

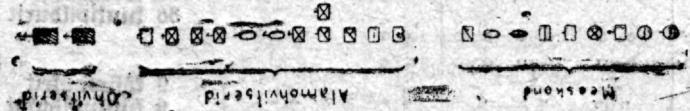
Sibeteenistuse mehed

Salguratastõitjad

Sõjariistade looraldaja abi

Sõbusejuhitiia

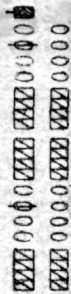
Stoff

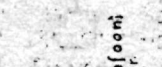
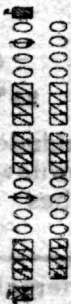
1. rühm

2. rühm

3. rühm

Kerge telefooni vaher

Trükitwigade ühendus.

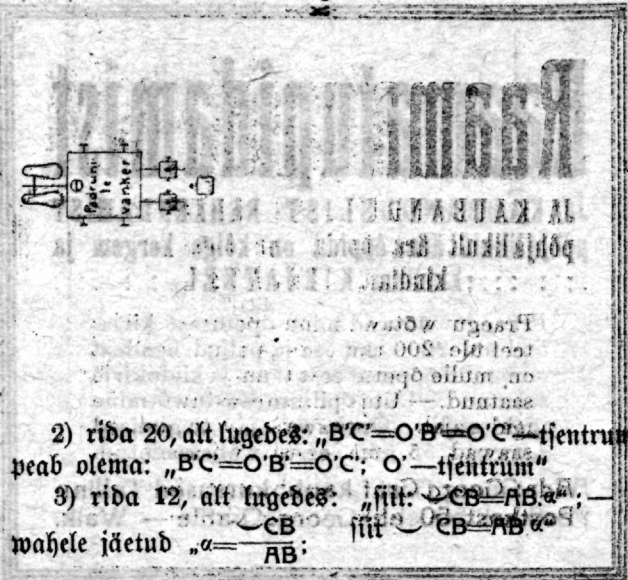
Rasumowi artillis „Kurkmöödu aste ja selle kindlats-määramine“ („Sõdur“ nr. 8/9) on järgmised effitawad trükitwead juhtumud:

- 1) rida 28 alt, „nurga BSD peale keerata“ ajemel
- BSD

2) rida 20, alt lugedes: „B'C=O'B=O'C—tjentrum“; peab olema: „B'C=O'B=O'C; O—tjentrum“

3) rida 12, alt lugedes: „CB=AB“ on wafele jätetud „a=AB“

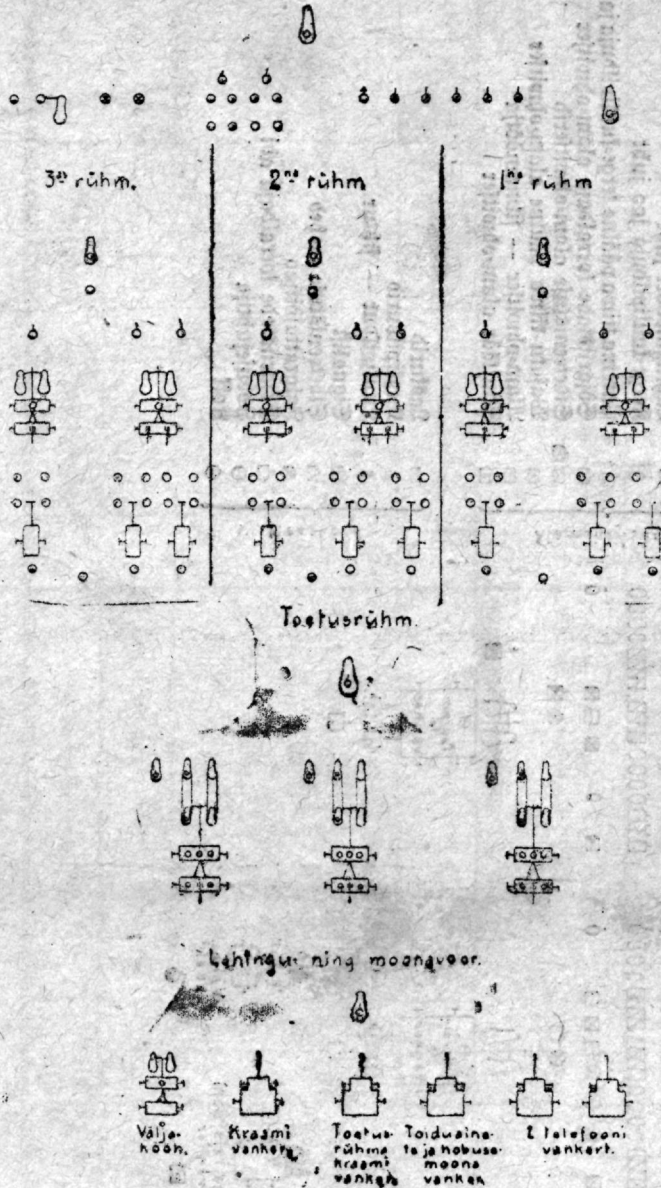
4) rida 32, alt luged: „kwatroat“ ajem tuleb „kwadrant.“

Jalgväe kuulipildujate roodu lootsis.

Liha

Seletused:

- Koodujuht (ratsa)
- 1 väliwachtmeister (ratsa)
- 1 tästjalg (ratsa)
- 5 alam-ohwitseri jaojuhti warus
- 1 al.-ohwitser — sõjariistade lorraldaja
- 2 sibe alam-ohwitseri
- 8 sibe reameest
- 2 jalgrattafõitjat
- 1 tästjalg-hobusehoidja
- 1 sepp
- 2 leitnanti
- 1 wachtmeister
- 3 tästjalga
- 9 ülit-kuulipilduja juhti
- 6 wantrit (1912.-a. tästj.)
- 6 hobusejuhtijat
- 9 raske-kuulipildujat OS.
- 12 weohobust
- 36 kuulipildurit
- 9 tästwantrit
- 9 kuulipildujat
- 2 tagawara kuulipildurit ja üks tagawara hobusejuhtija
- 1 hobusehoidja
- 1 ohwitser (ratsa)
- 3 ülit-kuulipilduja juhti (ratsa)
- 6 hobusejuhtijat
- 12 weohobust
- 3 wantrit 11/35
- 3 kuulipildujat OS
- 13 kuulipildurit
- 1 hobusejuhtija (tagawaras)
- 1 hobusehoidja
- 1 toitlus-alam-ohwitser (ratsa)
- 2 weohobust
- 1 hobusejuhtija
- 1 tagawara hobusejuhtija
- 1 kott
- 2 abi-sõjariistade lorraldajat on bataljoni staabis ja liituvad roodu ainult tarvilisel korral.

Raamatupidamist
JÄ KAUBANDUSLIST REHKENDAMIST
 põhjalikult ära õppida on kõige kergem ja
 :: :: kindlam KIRJATEEL :: :: ::

Praegu wõtawad minu õpetusest kirja-
 teel üle 200 isiku osa ja paljud nendest
 on mulle õpetuse eest tänu- ja kiidukirje
 saatnud. — Uute õpilaste wastuwõtmine
 igal ajal. Opekawa ja tingimised
 saawad 5 mk. eest wäljasaadetud.

Adr: Georg Graf'i kaub. kursused Tallinn
 Postkast 50 ehk Georg Grafile — Walk.

Järgmine
„Sõduri Lisa“

sisaldades suurema teose, mida toimetuse ei arwa
 soowitawaks poolitada, ilmub suurendetuna —
 umbes 8—9 trükipoognat — kaksik- numbri
 näol pärast Nelipühi.

Lähemal ajal ilmub trükist Kindralstaabi pol-
 kownik N. Reeki taktika käsiraamat:

„Lahingu juhatus“ I jagu.

Raamat käsitab lääne rinde kogemustel põhje-
 newaid moodsa lahingu põhimõtteid.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Reek.
 Wäljaandja: Sõjawäe Õpetuskomitee.